

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תקטו

ערב שבת-קודש
פרשת אחרי-קדושים
ז' באייר ה'תשס"ו



יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ז' באייר ה'תשס"ו – י"ד באייר ה'תשס"ו

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ז' באייר	הל' נוקי ממון. פרק ט-יא.	פרק יד.	מ"ע רמא.
ש"ק	ח' באייר	פרק יב-יד.	פרק טו.	מ"ע רמא.
א'	ט' באייר	הל' גניבה.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק טז.	מל"ת רמד. מ"ע רלט.
ב'	י' באייר	פרק ד-ו.	הל' נחלות.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע רח. מל"ת רעא. ערב.
ג'	י"א באייר	פרק ז-ט.	פרק ב.	מל"ת רמו. רמג.
ד'	י"ב באייר	הל' גזילה ואבידה.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ג.	מל"ת רמה.
ה'	י"ג באייר	פרק ד-ו.	פרק ד.	מל"ת רמו.
ו'	י"ד באייר	פרק ז-ט.	פרק ה.	מל"ת רסה.

זמני השבוע *

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן וציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
7.50	7.23.7	1.11	12.38	9.13	5.57	4.56	4.32	3.34	ו', ז' באייר
7.50	7.24.4	1.11	12.38	9.12	5.56	4.55	4.31	3.32	ש"ק, ח' באייר
7.51	7.25.1	1.11	12.37	9.12	5.54	4.54	4.30	3.31	א', ט' באייר
7.52	7.25.8	1.11	12.37	9.11	5.54	4.53	4.29	3.29	ב', י' באייר
7.53	7.26.5	1.11	12.37	9.11	5.53	4.52	4.27	3.28	ג', י"א באייר
7.53	7.27.3	1.11	12.37	9.10	5.52	4.51	4.26	3.26	ד', י"ב באייר
7.54	7.28.0	1.12	12.37	9.10	5.52	4.50	4.25	3.25	ה', י"ג באייר
7.55	7.28.7	1.12	12.37	9.10	5.51	4.50	4.24	3.24	ו', י"ד באייר

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י
8.03	7.03	8.05	6.54	8.05	7.02	8.02	6.46	8.02	6.46
8.09	7.08	8.11	6.59	8.10	7.07	8.08	6.51	8.08	6.51

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוד • עורך: שניאור-זלמן רודרמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן

מז"ל: מכון ליובאוויטש שע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יור"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: <http://chabad.org.il> דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

אחרי וקדושים – חיבור של הפכים

אנשים פשוטים, שדרגתם נמוכה, אל להם ליפול ברוחם, שכן תכלית הכוונה היא לעשות לו יתברך דירה בתחתונים □ גם יושבי אוהל צריכים לזכור שהעיקר הוא לא השגות גבוהות, אלא "המעשה הוא העיקר" □ לאחר מכן באה ההוראה "קדושים תהיו", ולכסוף – חיבור שתי העבודות גם יחד □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. תוכן ההוראה ד"אחרי":

הפירוש ד"אחרי" (כפי שמבין גם פשוט שבפשוטים) הוא – לאחרי המאורע שלפניו, ובנידון דידן – "אחרי מות שני בני אהרון". ועניינו בעבודה: מיתת שני בני אהרון היתה מפני גודל דביקותם בה' עד לכלות הנפש בפועל! ולאחרי זה, "אחרי מות שני בני אהרון" – באה ההדגשה שעיקר העבודה היא נשמה בגוף דווקא, אשר על-ידי זה משלימים את הכוונה העליונה לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, שזוהי "תכלית השתלשלות העולמות וירידתם ממדרגה למדרגה", שאין זה "בשביל עולמות העליונים, הואיל ולהם ירידה מאור פניו יתברך, אלא התכלית הוא עולם הזה התחתון" דווקא, דירה לו יתברך בתחתונים.² ליתר ביאור:

"אחרי" מורה על היותו דרגה נמוכה יותר מזו שלפניו (תחתון הבא אחרי העליון), ולאידך, לא רק שיש בו מעלה, אלא עוד זאת, שנעשה "שער" ו"צינור" לכל העניינים

שלפניו, "מאסף לכל המחנות".

ועניינו בעבודה: העבודה בעולם הזה הגשמי התחתון היא דרגה נמוכה ("אחרי") ביחס לעבודה הרוחנית דכלות הנפש, ואף-על-פי-כן, דווקא על-ידי משלימים את הכוונה דדירה בתחתונים, שזוהי תכלית הכוונה דהשתלשלות כל העולמות העליונים ("מאסף לכל המחנות").

והוראה זו שייכת לכל אחד ואחד מישראל, מ"ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב עצים ושואב מימך":

אנשים פשוטים, בעלי עסק – להיות שעיקר עבודתם בעניינים הגשמיים דעולם-הזה התחתון, הרי ייתכן שתיפול רוחם בקרבם מפני גודל הירידה כו', ועל זה באה ההוראה ד"אחרי" – שלא תיפול רוחם בקרבם, מכיוון שדווקא על-ידי עבודתם נשלמת תכלית הכוונה דדירה בתחתונים.

ויומתק יותר – לשמרות גודל מעלתם של שני בני אהרון, וכדברי משה לאהרון "הוא אשר

(2) תניא פל"ו.

(1) לקו"ש השבועי (הכ"ז) ס"ד. וש"נ.

דבר מלכות

תהיו" – "הו פרשים".
ממה צריכים לפרוש? – בוודאי לא מענייני קדושה ח"ו... כי אם מענייני העולם, כלומר, לא מבעי מענייני איסור, אלא אפילו מענייני הרשות וכפי שמפרש הרמב"ן דקאי על עניינים שהם "ברשות התורה", ועל זה בא הציווי "קדושים תהיו" – "שנהיה פרושים מן המותרות", "כשם שאני קדוש כך אתם תהיו קדושים, כשם שאני פרוש כך אתם תהיו פרושים".⁶

ונמצא, שההוראה ד"קדושים" היא הקצה ההפכי מההוראה ד"אחרי", שכן, ההוראה ד"אחרי" היא – שיש לרדת ולעסוק בענייני העולם, ולעומת זאת, ההוראה ד"קדושים" היא – שיש לפרוש מענייני העולם.

ג. תוכן ההוראה דצירוף ב' הפרשיות ("אחרי-קדושים") יחד:

ב' אופני עבודה אלו – "אחרי" ו"קדושים" – להיותם תנועות הפכיות (ירידה לעולם או פרישה מהעולם), מובן, שלא ייתכן שיהיו שניהם ביחד. ולכן, בכמה שנים נפרדות פרשיות אלו – פרשת אחרי בפני עצמה, ופרשת קדושים בפני עצמה.

[וכמה אופנים בזה: (א) אצל ב' סוגים מבני ישראל – סוג שעבודתו באופן ד"אחרי", וסוג שעבודתו באופן ד"קדושים", (ב) אפילו אצל סוג (ויהודי) אחד – בזמנים שונים, זמן מיוחד שעבודתו באופן ד"אחרי", וזמן מיוחד שעבודתו באופן ד"קדושים", (ג) אפילו כשבאים בזמן אחד – אחד מהם הוא בגילוי ואחד מהם בהעלם, כדלקמן].

ועל זה באה ההוראה מצירוף ב' הפרשיות יחדיו – שאז ישנה הוראה (ונתינת כוח) חדשה, שלמרות היותם ב' אופני עבודה

דיבר ה' לאמר בקרובי אקדש", "עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך"³ [ומכיוון שדברים אלו נאמרו על-ידי משה רבינו, "משה אמת ותורתו אמת", מובן, שאין זה עניין נחמה בלבד, אלא כן הוא האמת], הנה לאחרי כל זה, באה ההוראה ד"אחרי" – שהעבודה צריכה להיות באופן דנשמה בגוף דווקא, ובעניינים גשמיים דווקא, לעשות לו יתברך בתחוננים, וזוהי השייכות המיוחדת לאנשים פשוטים, בעלי עסק – שלמרות שנמצאים הם בדרגה נמוכה כו', ויודעים שישנם יהודים הנמצאים בדרגה נעלית יותר מהם, מכל-מקום, מסבירים להם שעיקר ותכלית כל העבודה היא לעשות לו יתברך דירה בתחוננים, ועד שעל-ידי זה נשלמת גם הכוונה דהשתלשלות כל העולמות העליונים כו'.

וכמו כן שייכת הוראה זו ליושבי אוהל, עד ל"ראשיכם שבטיכם" – שלא יחשבו שמכיוון שהקב"ה העמידם בסוג ד"ראשיכם שבטיכם", לכן, צריכה להיות עבודתם באופן של "קירוב לדביקות נעימות עריבות... מתיקות כו'" (כלשון האור-החיים הקדוש⁴ בנוגע לעבודת שני בני אהרון), אלא עליהם לדעת ולזכור שתכלית הכוונה היא – דירה בתחוננים, ולמטרה זו העמידם הקב"ה בסוג דיושבי אוהל, עד ל"ראשיכם שבטיכם", כדי שגם בהיותם במעמד ומצב זה יידעו ש"המעשה הוא העיקר"⁵, כלומר, בעולם-הזה הגשמי והתחתון גופא – העיקר הוא מעשה בפועל, תחתון ביותר, מכיוון שעל-ידי זה נשלמת הכוונה דדירה בתחוננים.

ב. תוכן ההוראה ד"קדושים":

"קדושים" פירושו – "פרושים", כפי שמפרש רש"י בפשוטו של מקרא: "קדושים

(6) אבות פ"א מ"ז.
(7) ריש פרשתנו (קדושים).
(8) תו"כ פרשתנו (קדושים כח) – הובא ברמב"ן ריש פרשתנו.

(3) שמיני י, ג ובפרש"י.
(4) תנחומא קרח יא. וראה ב"ב עד, א. סנהדרין קי, סע"א. במדב"ר פ"ה.
(5) ריש פרשתנו (אחרי).

דבר מלכות

הפכיים, ביכלתו ובכוחו של יהודי שיהיו אצלו ב' אופני עבודה אלו **בחדא מחתא!** וטעם הדבר – כמדובר כמה פעמים שדורשים מיהודי ונותנים לו כוח שעבודתו תהיה באופן של חיבור הפכים, כלומר, כשם

וטעם הדבר – "כי קדוש אני ה' אלוקיכם", היינו, שהקב"ה ("ה' אלוקיכם") נותן להם את הכוח להגיע לדרגת הקדושה ד"קדוש אני". ולאלו ש"תואנה הם מבקשים" – הייתכן שתורת החסידות משנה את הפירוש הפשוט

מכיוון שדברים אלו נאמרו על-ידי משה רבינו, "משה אמת ותורתו אמת", מובן שאין זה עניין נחמה בלבד, אלא כן הוא האמת

דמאמר רו"ל הנ"ל להיפך ממש? ואף שזהו קא-סלקא-דעתך בתורה – הרי אין זה אלא קא-פלא-דעתך בלבד!

הנה מפורש הדבר בפירוש רש"י על התורה, פשוטו של מקרא:

על הפסוק "כי אני ה' אלוקיכם והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני"¹² – מפרש רש"י: "כשם שאני קדוש, שאני ה' אלוקיכם, כך והתקדשתם, קדשו את עצמכם למטה... לפי שאני אקדש אתכם כו'", היינו, שקדושתם של ישראל היא באותו אופן ("כשם כו' כך") ד"קדוש אני"¹³.

וגדולה מזו מצינו בדברי חז"ל¹⁴: "אם מקדשים אתם עצמכם מעלה אני עליכם כאילו קידשתם אותי", כלומר, לא זו בלבד שבכוחם של ישראל להגיע לדרגת הקדושה ד"קדוש אני" ("יכול כמוני" בניחותא), אלא יתירה מזה – שבכוחם להוסיף (כביכול) בקדושה דלמעלה, "כאילו קידשתם אותי!" ומובן, שגם עניין זה הוא בכוחו של הקב"ה

שהקב"ה "נמנע הנמנעות", כמו כן ישנו כוח זה בישראל, שהרי "צדיקים – ועמך כולם צדיקים"¹⁰ – דומין לבוראם¹¹, ולכן, דורשים מהם שעבודתם תהיה באופן של חיבור הפכים, "נמנע הנמנעות", ובנידון דידן – "אחרי-קדושים" ביהוד, כדלקמן.

ד. ויובן בהקדם ביאור החסידות בפירוש מאמר חז"ל¹² על הפסוק "קדושים תהיו כי קדוש אני", "קדושים תהיו, יכול כמוני, תלמוד לומר כי קדוש אני, קדושתו למעלה מקדושתכם":

הפירוש הפשוט במאמר רו"ל הנ"ל הוא – שקדושתם של ישראל אינה כקדושתו של הקב"ה, שכן, הקא-סלקא-דעתך הוא "יכול כמוני", והמסקנא – "כי קדוש אני, קדושתו למעלה מקדושתכם".

אמנם, פירוש החסידות¹³ הוא – "יכול כמוני" בניחותא, היינו, שביכלתם של ישראל להגיע לדרגת הקדושה ד"כמוני",

(12) ויק"ר פכ"ד, ט.
(13) ראה מאור-עיניים עה"פ (מז, ב). וראה או"ת עה"פ (עמ' קה ואילך).
(14) שמיני יא, מד.
(15) ראה גם תו"כ שהובא ברמב"ן – נעתק לעיל (ס"ג).
(16) תו"כ ריש פרשתנו (קדושים).

(9) ראה שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ח, הובא בס' החקירה להצ"צ לד, סע"ב. סה"מ תרע"ח עמ' תכ, ובכ"מ.
(10) ישעיה ס, כא. וראה סנהדרין רפ"א. רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ה.
(11) רות רבה פ"ד, ג. וראה ב"ר פס"ז, ח. במדב"ר פ"י, ה. אסת"ר פ"ו, ב.

דבר מלכות

באופן ד"קדושים", ויש דרגה נעלית יותר – שמצד העניין ד"יכול כמוני" עבודתו היא באופן של חיבור הפכים, "אחרי-קדושים" ביחד, כדלקמן.

ד. ביאור העניין שהעבודה ד"קדושים" היא מצד העניין ד"יכול כמוני" – יובן בהקדם הביאור שכללות החילוק שבין העבודה ד"אחרי" לעבודה ד"קדושים" הוא על דרך החילוק שבין העבודה ד"בכל לבכך ובכל נפשך" לעבודה ד"בכל מאורך":

העבודה ד"אחרי" היא באופן שהאדם העובד נשאר במציאותו, בהתיישבות כו' – היפך העניין ד"בקרבתם לפני ה' וימותו". ובכללות – הרי זו העבודה ד"בכל לבכך ובכל נפשך", היינו, אהבת ה' המתיישבת בלבו ובנפשו של האדם.²⁰

והעבודה ד"קדושים" היא – שפורש עצמו ממציות העולם, וגם מציור מציאותו, היינו, שמתבטל ממציותו, ובכללות – הרי זו העבודה ד"בכל מאורך", היינו, אהבת ה' בלתי מוגבלת שאינה מתיישבת בלב האדם, עד שהוא בבחינת רצוא וכלות הנפש, לצאת מכל הגוף.²¹

ולכן, העבודה ד"בכל מאורך" היא באופן ד"עושי רצונו של מקום"²² – כי העבודה ד"בכל מאורך" היא באופן שהאדם פורש ומתבטל ממציותו, היינו, שאין לו שום מציאות, וכל עניינו אינו אלא לעשות רצונו של מקום. ונוסף לזה: גם הכוח לעבודה זו הוא (לא מצד מציאותו של האדם,²³ כי אם) מצד כוחו של הקב"ה, "רצונו של מקום".

ועל-פי זה מובן שהעבודה ד"קדושים" היא

("כי קדוש אני"), שנתן להם את הכוח שיוכלו להוסיף (כביכול) בקדושה דלמעלה – כדיוק לשון חז"ל: "מעלה אני עליכם כאילו קידשתם אותי", "אני" דייקא, ובהדגשה – "מעלה אני עליכם", מלשון עלייה, היינו, שהקב"ה מעלה את ישראל לדרגה נעלית כל כך עד שיוכלו להוסיף (כביכול) בקדושה דלמעלה ("קדשתם אותי").

ועל-דרך העניין ד"למעשה ידיך תכסוף"¹⁷, היינו, שהקב"ה כוסף ומשתוקק (כביכול) לעילוי שנפעל על-ידי עבודתם של ישראל, וטעם הדבר (שנפעל עליו על-ידם) – להיותם "מעשה ידיך", מעשה ידיו של הקב"ה, כמשל האדם (התחתון, שנקרא אדם על-שם אדמה לעליון)¹⁸ שמגביה את ידיו למעלה אפילו מראשו, ודוגמתו בנמשל – שהקב"ה מעלה את ישראל לבחינה שלמעלה אפילו מראשו, "ישראל" – "לי ראש"¹⁹, ועל-ידי זה בכוחם להוסיף (כביכול) בקדושתו של הקב"ה. ומכיוון שכל כך גדלה מעלתם של ישראל, שנאמר להם "קדושים תהיו כי קדוש אני", "יכול כמוני" בניחותא, ועד ש"מעלה אני עליכם כאילו קידשתם אותי" – שוב אין פלא בכך שבכוחם וביכולתם לעבוד עבודתם באופן דחיבור הפכים, "נמנע הנמנעות", ובנידון דידן – "אחרי-קדושים" ביחד.

ובפרטיות יותר – גם העבודה ד"קדושים" בפני עצמה קשורה עם העניין ד"יכול כמוני", שכן, מאמר רז"ל "יכול כמוני" קאי על "קדושים תהיו", היינו, שגם העניין ד"קדושים" בפני עצמו הוא מצד "יכול כמוני" (כדלקמן). אמנם, בזה גופא ישנם ב' דרגות: יש דרגה שמצד העניין ד"יכול כמוני" עבודתו היא

וש"נ.

(21) ראה ספר-הערכים שם עמ' תכח. וש"נ.

(22) אוה"ת פרשת עקב ד"ה מפני מה (וראה גם דא"ג מהרש"א ברכות לה, ב). וראה ספר-הערכים שם עמ' תמב. וש"נ.

(23) ראה ספר-הערכים שם ר"ע תמא ובהמובא

שם בהערה 304.

(17) איוב יד, טו. וראה של"ה ש' הגדול (כט, ב, ואילך). עבודת הקודש חלק העבודה בתחלתו.

(18) ראה של"ה ג. רע"א. כב. רסח, ב. שא, ב. עש"מ מאמר אכ"ה ח"ב פר"ג.

(19) ראה הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי דרושים לפסח ס"ע צה.

(20) ראה ספר-הערכים כרך א' ס"ח תיח ואילך.

דבר מלכות

מצד העניין ד"יכול כמוני" – כי מצד מציאותו של האדם לא שייך שעבודתו תהיה באופן של יציאה וכיטול מציאותו, כי אם מצד העניין ד"יכול כמוני".
והגבלת מציאותו היא מצד כוחו של הקב"ה, "יכול כמוני", (כנ"ל) – הרי עבודת התשובה פועלת הוספה בענייני קדושה, תורה ומצוותיה, ויש להוסיף, שהעבודה ד"בכל מאורך",

ממה צריכים לפרוש? – בוודאי לא מענייני קדושה ח"ו... כי אם מענייני העולם. כלומר, לא מבני מענייני איסור, אלא אפילו מענייני הרשות

כידוע שעבודת הצדיקים היא באופן ד"תמידים כסדרם", כסדר המדרגה, מה שאין-כן עבודת הבעל-יתשובה היא באופן ד"מוספים כהלכתם" [ולהעיר מהקשר ליום השבת שאז מקריבים גם "מוספים", וזהו עניין ד"קרבתנו כפול"²⁷, על דרך העניין ד"כפלים לתושיה"²⁸ שבעבודת הבעל-יתשובה], מפני שעבודתם אינה על-פי סדר והדרגה, למעלה ממדידה והגבלה דתורה.

וזהו מה שעל-ידי עבודת התשובה ביכלתם להגיע לדרגה נעלית יותר אפילו מתורה, שכן, בכוחה של עבודת התשובה לתקן ולהשלים את כל ענייני התורה ומצוותיה.

עד כדי כך, שעל-ידי זה מגיעים לדרגה נעלית יותר ממה שיכולים להגיע על-ידי עבודת הצדיקים (מדידה והגבלה דתורה) – "מקום שבעל-יתשובה עומדין אין צדיקים גמורים יבליין לעמוד בו" (כגירסת הרמב"ם²⁹), היינו, שאין זה אפילו ביכולת שלהם!

וזהו מה שעבודת התשובה ("קדושים") קשורה עם עניין ד"יכול כמוני" – מכיוון שהקב"ה נותן להם את הכוח לעניין זה, כאמור לעיל שהקב"ה נותן כוח לישראל שקדושתם

"עושין רצונו של מקום", קשורה גם עם העניין שישראל מוסיפים (כביכול) בקדושה שלמעלה – כידוע²⁴ הפירוש דעושין רצונו של מקום, שישראל עושים ומדווים את הרצון, על-ידי עבודתם באופן ד"בכל מאורך".

ו. והנה, חילוק הנ"ל הוא גם תוכן החילוק שבין עבודת הצדיקים לעבודת הבעל-יתשובה:

מבואר בכמה מקומות²⁵ שעבודת הצדיקים (בכללותה) היא באופן ד"בכל לבבך ובכל נפשך", ואילו עבודת הבעל-יתשובה היא באופן ד"בכל מאורך", היינו, שמפני היותו תחילה במקום החושך כו', צמאה נפשו לה' ביתר שאת ויתר עז²⁶, עד לאהבה בלתי מוגבלת לגמרי, להוציא נפשו ממאסרה להשתפך אל חיק אביה ולדבקה בו ממש.

ונמצא, שהעבודה ד"אחרי", באופן של התיישבות, מדידה והגבלה, היא – עבודת הצדיקים, והעבודה ד"קדושים", פרישות ויציאה ממצאותו, למעלה ממדידה והגבלה, היא – עבודת התשובה.

ועל-פי זה מובן שהעבודה ד"קדושים" – עבודת התשובה – קשורה עם העניין ד"יכול

27 מדרש תהילים מזמור צב בתחלתו. וראה לקו"ת ר"פ בשלח.

28 איוב יא, ו. וראה שמו"ר פמ"ו.

29 הל' תשובה פ"ז ה"ד – מזח"א לט, א ח"ב

24 ראה ספר-הערכים שם עמ' תמד. וש"נ.

25 ראה לקו"ת תצא לט, א. סוכות פ, סע"ד ואילך. ובכ"מ.

26 תניא פ"ז.

דבר מלכות

שהעבודה שלמעלה ממדידה והגבלה ("קדושים") תחדור בעבודה המסודרת שבמדידה והגבלה ("אחרי").

ונמצא, שבעבודה הבאה מצד העניין ד"יכול כמוני" – ישנם (בכללות) ב' שלבים: כאשר יהודי מגלה את הבחינה ד"יכול כמוני" שבפנימיות נפשו – אזי מגיע לעבודה באופן ד"מוספים", עבודה שלמעלה ממדידה והגבלה ("קדושים").

וכאשר מוסיף לגלות יותר ויותר את הבחינה ד"יכול כמוני" – אזי מגיע לדרגה כזו שהעניין ד"יכול כמוני" בא לידי ביטוי (לא רק בכך שביכלתו להוסיף על העבודה דתורה ומצוות שמצד סדר והדרגה, אלא) גם בעניין נעלה ועמוק יותר – בעניין של חיבור הפכים, על-דרך ובדוגמת העניין ד"נמנע הנמנעות" היינו, שעבודתו היא באופן ד"אחרי-קדושים" יחדיו, מדידה והגבלה ולמעלה ממדידה והגבלה גם יחד.

(קטעים מהתוועדות שבת קודש פרשת אחרי-קדושים היתשמייה, יתורת-מנחם – התוועדות היתשמייה, כרך ג, עמ' 1931-1938 – בלתי מוגה)

תהיה קדושתו, "יכול כמוני", ועד שנותן להם את הכוח להוסיף (כביכול) בקדושה דלמעלה, עבודה באופן ד"מוספים"³⁰.

זו והנה, כל האמור לעיל הוא בנוגע לעבודה ד"קדושים" בפני עצמה, היינו, שמצד העניין ד"יכול כמוני" – עבודתו היא באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, אבל, זוהי עבודה בפני עצמה, ואינה שייכת לעבודה ד"אחרי", עבודה שבמדידה והגבלה.

ולכן, ב' אופני עבודות אלו הם אצל ב' סוגים בישראל – צדיקים ובעלי-תשובה, ולכל היותר – אפילו בסוג אחד, אבל בזמנים שונים, ולדוגמא – בעבודת כל אחד ואחד מישראל בכל יום: העבודה דקריאת-שמע, ובפרט תפילת העמידה – היא באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, "בכל מאודך", "כעבדא קמי מריה"³¹; ואילו העבודה דשאר זמני היום (לפני זה ולאחרי זה) – היא באופן של מדידה והגבלה.

אמנם, ישנה דרגה נעלית יותר בעניין ד"יכול כמוני" – שהעבודה היא באופן של חיבור הפכים, היינו, שמכיוון ש"יכול כמוני", הרי כשם שהקב"ה הוא "נמנע הנמנעות", כמו כן בכוחו של יהודי לחבר הפכים, היינו,

31) שבת י. רע"א. וראה רמב"ם הל' תפילה פ"ה ה"ד. שו"ע אדה"ז אר"ח ס"ו ס"ז.

קו, א"ב. קי"ג. ב. וראה ברכות ד, ב. 30) ראה לקו"ת נצבים נא, ג.

מינוי ל"התקשרות"

ניתן לקבל את גיליון "התקשרות" שירות הביתה באמצעות הדואר.

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים).
מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים).

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:
"התקשרות", מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר חב"ד 72915

לעתיד לבוא יהיה כל יהודי בדרגת קודש-הקדשים

אז תהיה שלמות הגילוי האלוקי בעולם

בהתחלת פרשת אחרי מדובר אודות עבודת אהרון כהן גדול בקודש-הקדשים – "בזאת יבוא אהרון אל הקודש גו".

...ועל-פי המבואר במדרש (על הפסוק "בזאת יבוא אהרון") "בכל שעה שהוא (הכהן הגדול) רוצה ליכנס ייכנס רק שייכנס בסדר הזה" ("בזאת") – יש לומר, שמקומו האמיתי של הכהן הגדול הוא בדרגת קודש-הקדשים, וכך יהיה בגלוי בגאולה האמיתית והשלימה כשתהיה שלמות האדם והעולם וביטול כל עניינים הפכיים (מה-שאינ-כן לפני זה אין אנו כלי לזה "בכל שעה"). שאז תהיה שלמות הגילוי והמשכת קדושה בגלוי למטה (בבית-המקדש השלישי), דירה לו יתברך בתחתונים, כנ"ל.

כבכל ענייני התורה (מלשון הוראה), יש גם בזה הוראה לכל יהודי:

כל בני-ישראל הם "ממלכת כהנים", "כהנים גדולים", ובגלוי ובשלמות יהיה זה בגאולה האמיתית והשלימה. ובמילא יש לכל יהודי שייכות – כנשמה בגוף – להקדושה דקודש-הקדשים (שלמות הקדושה), וכפסק-דין הרמב"ם "לא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש... אשר נדבה רוחו אותו... הרי זה נתקדש קודש-קדשים כו".

ועל-פי מדרש הנ"ל, ש"בכל שעה שהוא רוצה ליכנס יכנס", יש לומר שכל יהודי יש בכוחו (כפי שנמצא למטה נשמה בגוף) להיות בדרגת "קודש הקדשים", ויש לומר שכך יהיה בפועל לעתיד לבוא.

(שבת קודש פרשת אחי"ק, י"ג באייר ה'תנש"א. יתורת-מנחם – התוועדותי' תנש"א, כרך ג, עמ' 184-183)

לא לחשוש מפני הגאולה...

לכל אלו שמתפלאים ונבהלים מכך שמרעישים שכל יהודי צריך לעשות ולפעול שהגאולה תבוא תיכף ומיד ממש (ובהיותם אנשים "פתוחים", מבטאים הם בדיבור את פליאתם ודאגתם): כאשר משיח יבוא מיד, מה יהיה – שואלים הם – עם כל הפעולות והעניינים שפעלו במשך כמה וכמה שנים בגלות: העסקים שהם הקימו, הרכוש והנכסים שהם צברו, החברים והקשרים, הן בין בני ישראל והן בין אומות העולם, שקשרו (ובפרט עסקני ציבור), ועוד כיוצא בזה?!

והמענה על זה הוא, שאין מה לפחד, כיוון שגאולה אין הפירוש שבטל כל "מנהגו של עולם", הדברים הטובים שנפעלו (על-פי תורה) בגלות; אדרבה: גאולה כוללת בתוכה את כל העניינים (טובים) ד"גולה", באופן שהם מתעלים למצב דגאולה, למעלתם ושלמותם האמיתית – על-ידי זה שמגלים בהם את (האל"ף) אלופו של עולם, הכוונה ותכלית האמיתית בכל הפעולות (שבזמן הגלות) – כפי שכל זה מגלה את "כבודו" של הקב"ה.

(שם, עמ' 186)

ומסיימים בטוב

לצד זהירותו לדבר ב"לשון נקייה" ובשפה חיובית בלבד, השתדל הרבי לסיים כל דבר בטוב □ הרבי עורר על כך גם מחברי ספרים אחרים □ צרור עובדות והתבטאויות של הרבי בנושא □ רשימה ראשונה

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

(הון-עשיר לבעל מחבר ספר משנת-חסידים) שרבי נתן משנה את התיבות [בפסוק המצוטט לפניו על-ידי תנא-קמא "עת לעשות לה' הפרו תורתך"] כדי שלא לסיים בתיבות "הפרו תורתך", אלא לסיים בתיבות "עת לעשות לה'", בהתאם לכלל שמסיימים בטוב.

טוב בתכלית השלימות

בגמרא הובאו ריבוי פסוקים [לאהרי הפסוק "וכל בניך לימודי ה' גו'" שממנו למדים ש"תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם"]. כל כך למה? מסביר הרבי ('התוועדיות' תשר"מ, כרך ב, עמ' 635):

כדי להוסיף עוד יותר בסיום דבר טוב, דרוגת נוספות בעניין השלום, עד לתכלית השלימות שבה – "ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום".

כל זה בנוגע לתלמוד בבלי, אבל הירושלמי מסתפק בפסוק "וכל בניך וגו'", מכיוון שלשיטתו אין צורך להשתדל לסיים בדבר שהוא תכלית השלימות בטוב גופא.

ושוב לבבלי: בהודמנות אחרת – כ' במנחם-אב ('התוועדיות' תשמ"ו, כרך ד, עמ' 248) הוסיף הרבי:

כיוון שמסכת ברכות היא המסכת הראשונה, יש צורך בברכה הכי גדולה, שלכן מוסיפים ריבוי פסוקים כו', וממילא יש צורך גם ב"כלי מחזיק ברכה" – עניין השלום ('ה' עוז... בשלום").

ולא עוד אלא שבברכה זו נכללת גם שלימות

מן המפורסמות הן זהירותו והשתדלותו המיוחדות של הרבי לדבר בלשון נקייה וחיובית, וכמה רשימות במדורנו זה הוקדשו בעבר לעניין זה.

אבל לפנינו דוגמה שטרם צוינה עד כה. בשולחן-ערוך סימן שסב סעיף ו נפסק: "שניים שהיו שונאים זה לזה אין לקוברם יחד". וכיצד ביטא זאת הרבי כשנדרש לציין הלכה זו? הנה ציטוט מלקוטי-שיחות (כרך טז עמ' 552): "אין קוברין זה אצל זה אלא אוהבים זה לזה". רשימתנו זו תעסוק בפן אחר, המשיק לעניין הנ"ל – סיום בדבר טוב.

כלל ראשון

"הכלל הראשון בסיום הוא – קבע הרבי בהתוועדות י"ט כסלו תשר"מ ('התוועדיות תשר"מ, כרך ב, עמ' 632) – "לסיים בדבר טוב", כדאיתא בגמרא (ברכות לא, א) "שכן מצינו בנביאים הראשונים שסיימו דבריהם בדברי שבה ותנחומים", וידוע הסימן יתק"ק – ישעיה, תרי-עשר, קינות (איכה) קהלת, שבארבעה ספרים אלו חוזרים וכופלים פסוק כדי לסיים בדבר טוב".

שיבוש פסוק כדי לסיים בטוב

המשנה האחרונה של מסכת ברכות מסתיימת בדברי רבי נתן האומר "הפרו תורתך משום עת לעשות לה'". מבארים המפרשים

ניצוצי רבי

ובכל זאת השתדל רבי לסיים בדבר טוב נעלה יותר בעניין השלום שהוא "כלי מחזיק ברכה לישראל". ועד כדי כך – שלצורך זה (סיום בדבר טוב נעלה יותר) שינה רבנו הקדוש את הסדר, ולא התחשב בכך שזוהי פגיעה (כביכול) בכבודו של רבי שמעון בן חלפתא.

סיום ל"הדרן" משנת תרצ"ג

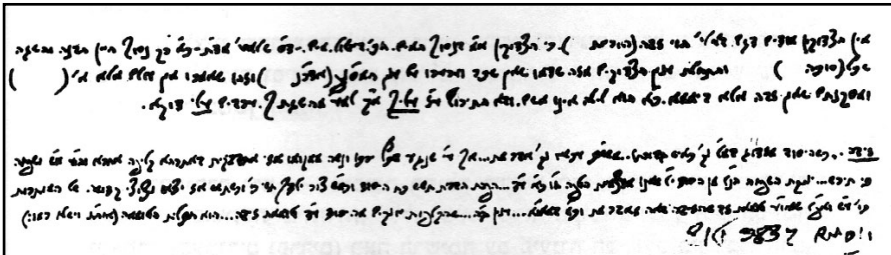
בשנת תרצ"ג רשם הרבי לעצמו נקודות לסיום הש"ס (הרשימה פורסמה ב'רשימות', חוברת יב). הרשימה עצמה מסתיימת במילים "מובטח לו וכו' עולם-הבא". אבל הערה נוספת שבאה בסיום העניין הסתיימה במילים "הוא תכלית הטומאה (אור-התורה וישלח רמו". לאחר זמן הוסיף בה הרבי בעיפרון את המילים הבאות: "ונסיים בדבר טוב". (שם עמ' 24. צילום הכתי"ק – שם בעמ' 2).

הברכה, על-ידי הפיכת עניין של היפך הברכה:

בין הפסוקים שם ישנו גם הפסוק (תהילים קיטקסה) "שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול", אשר למרות שהתוכן הוא ש"אין למו מכשול", הרי סוף-כל-סוף מסיים הפסוק בעניין בלתי-רצוי – "מכשול". נמצא, שהסיום ב"ה' עוז... בשלום", הוא בבחינת "לסיים בדבר טוב" (ביחס לפסוק המסיים ב"מכשול").

בטוב גופא – הכי טוב!

סיום הש"ס במשניות – מסכת עוקצין – מסתיים במאמרו של רבי יהושע בן לוי, "עתיד הקב"ה להנחיל... ש"י עולמות... ואוצרותיהם אמלא" ואחריו: "אמר רבי שמעון בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר ה' עוז כו' את עמו בשלום". מנמק בעל התוספות יום-טוב: רבי שמעון בן חלפתא היה זקן בימי רבי, ורבי יהושע בן לוי



ההערה המקורית של הרבי הסתיימה במילים "הוא תכלית הטומאה". לאחר זמן הוסיף הרבי בעיפרון: "ונסיים בדבר טוב"

הפיכת היפך-הברכה לברכה

בהתוועדות כ' במנחה-אב תשמ"ו ('התוועדות' תשמ"ו, כרך ד, עמ' 246) אמר הרבי:

כאשר מוסיפים עניין מסויים "כדי לסיים בדבר טוב" – מדגישים בכך שני עניינים: א) לולא טעם צדדי, היה צריך הסיום להיות בעניין אחר – עניין שהוא היפך הטוב, דאילולי כן, אין צורך לחפש עצות כדי לסיים בדבר טוב, (ב) ובגלל זה – יש צורך להוסיף עוד עניין (שאינו קשור למסכת זו), "כדי לסיים בדבר טוב", ולא עוד, אלא ש"דבר טוב" זה

נחשב רק כאמורא; בכל זאת הקדים רבנו הקדוש את מאמרו של רבי יהושע בן לוי למאמרו של רבי שמעון בן חלפתא, כדי שתהא החתימה בשלום.

ומכאן הסיק הרבי – בהתוועדות י"ט בכסלו תשמ"מ ('התוועדות' תשמ"מ, כרך ב, עמ' 633):

וראים הדגשה מיוחדת בכלל ד"לסיים בטוב" – שבי"טוב גופא יש להשתדל לסיים בעניין הכי נעלה, כי גם מאמרו של רבי יהושע בן לוי בדבר הנחלת ש"י עולמות לכל צדיק הוא "דבר טוב".

ניצוצי רבי

נעשה גם "סיום" העניין דהיפך הטוב. ונמצא, שבעניין זה ישנו הפיכת העניין דהיפך הברכה לברכה...

סיום התנ"ך בטוב

אבל הרבי עצמו החמיר במקרה דומה (היכל מנחם, כרך א, עמ' רמח):

בחנוכה תשכ"ה נדפס מאמרו של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ ד"ה "מאי מברך" ה'ש"ת – "והוא מאמר האחרון של מאמרי חורף ה'ש"ת... ובשעתו לא היה המאמר תח"י" (בפתח הקונטרס).

המאמר בכתב המקורי הסתיים כך:

"ואור מקיף מסמא עיני החיצונים דוכל אויביך יכרתו". אך נוספו לו בכתב-יד-קודשו של הרבי (כמדומה על דפי ההגהה) התיבות "ומסיימים בטוב".

העדות האמורה וכן זו שלפנינו מרשימת הרב יהושע מונדשיין (היכל מנחם, שם):

"בספריית כ"ק אדמו"ר שליט"א ראיתי פעם כרך מתנ"ך עם תרגום לרוסית (כמדומני ספר מלאכי, ושם קהלת) ובסוף הספר לא הדפיסו את הפסוק שלפני האחרון שנית, אחר הפסוק המסיים, והוסיף אדמו"ר שליט"א בכתב יד קודשו אחר הפסוק האחרון 'ומסיימים בטוב'".

זה לעומת זה עשה אלוקים...

בתלמוד ירושלמי (ברכות, ריש פרק ה) נאמר: והכתיב (בסוף ישעיה) והיו דראון לכל בשר? בעכו"ם הוא דעסקינן. והכתיב (בסוף איכה) כי מאוס מאסתנו, השיבנו תחת כי מאוס מאסתנו?, כלומר, "שחזר וכפלו לסיים בדברי נחמות" (פני-משה לירושלמי), והובאו דברי הירושלמי בתוספות (ד"ה "שכן מצינו" – ברכות לא, א). ומסיים: מיהו מההוא קראי דסוף תרי-עשר וקהלת לא פריך מידי, לפי שחושבו בטוב, בדברי תנחומין, ולא מיירי בפורענות דישאל" (בדומה לתירוץ הירושלמי בנוגע לפסוק דישעיה).

מבאר הרבי (התוועדיות' תשר"מ, כרך ב, עמ' 636):

לשיטת הירושלמי אפשר להסתפק בדבר טוב סתם, באיזה דרגה ואופן שיהיה, שלכן אפשר לסיים אפילו בעניין של פורענות – מכיוון שפורענות של עכו"ם נחשבת לדבר טוב עבור בני ישראל, אף שטוב זה אינו אלא לישראל – "אך טוב לישראל", ולא לכל העולם כולו, גם לאומות

”עשרה שיושבין ועוסקין בתורה”

רבי חלפתא בן דוסא איש כפר חנניא אומר עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרויה ביניהם, שנאמר, אלוקים ניצב בעדת-אל. ומנין אפילו חמישה? שנאמר, ואגודתו על ארץ יסדה. ומנין אפילו שלושה? שנאמר, בקרב אלוקים ישפוט. ומנין אפילו שניים? שנאמר, אז נדברו ידאי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע. ומנין אפילו אחד? שנאמר, בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך (פרק ג, משנה ו)

פירוש רבנו עובדיה מברטנורא:

עשרה שהיו יושבין בדיון, גרסינן. בעדת אל – ואין עדה פחותה מעשרה, שנאמר במרגלים (במדבר י"ד), עד מתי לעדה הרעה זאת, יצאו יהושע וכלב הרי עשרה. ומנין אפילו חמישה? שנאמר, בקרב אלוקים ישפוט – שלושה דיינים, ושני בעלי דינים. ומנין אפילו שלושה? שנאמר, ואגודתו על ארץ יסדה – האש, והאוויר, והמים, שהם שלושה, על ארץ יסדה, על יסוד הארץ הם מקיפים, הרי לך ששלושה קרויין אגודה. אי נמי מצינו שלושה קרויין אגודה – אגודת אוב שיהם של קלחים. ויש ספרים שכתוב בהן ומנין אפילו חמשה? שנאמר, ואגודתו על ארץ יסדה; שאדם אוגד בידו אחת שיש בה ה' אצבעות, וכלל אצבעות שביד קרויין אגודה, ובראש המקרא הוא אומר הבונה בשמים מעלותיו, כלומר, השכינה שהיא בשמים יורדת למטה לארץ כשיש שם אגודה עוסקים בתורה. ומנין אפי' ג'? שנאמר, בקרב אלוקים ישפוט – שהדיינים הם ג'. כי נטף עליו – לשון סכך, תרגום וסכות ותטל, כלומר, שהשכינה סוככת עליו.

פירוש ב"ק אדמו"ר:

עשרה – למרות שאין דיעותיהם שוות, נעשים "עדה", מציאות אחת. שיושבין – התיישבות וקביעות, היינו שאחדות זו אינה רק בעת מן העתים, ביום סגולה וכיוצא בזה, כי אם התיישבות וקביעות, בכל זמן ובכל מצב. ועוסקין – האחדות חודרת בענייני העסק שלו כפשוטו, מבלי לחשוש שעל-ידי שיספר לחבירו מענייני העסק, עלול הדבר לפגוע בפרנסתו. בתורה – סוף-סוף נעשית אצלם האחדות גם בתורה.

(לקוטי שיחות, כרך כח, עמ' 271)

עשרה שיושבין... חמישה... שלושה... שניים... אחד – ידוע שדברי תורה נדרשים לפנייהם ולאחריהם. ולפי זה יש לומר, שעל-פי הסדר מלמטה למעלה יש כאן הוספה באופן של עילוי אחר עילוי:

אחד – לימוד התורה של אחד, שגם בזה ישנו עילוי גדול ביותר, "שנאמר כל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך", שהקב"ה בכבודו ובעצמו פונה מכל עסקיו ובא אליו כדי לברכו. אך למרות זאת יש צורך בהוספה יתירה – שניים (כפליים), ויתירה מזו – שלושה, חמישה, ועד לעשרה.

(ספר השיחות תשמ"ח, כרך ב, עמ' 582)

פרשת אחרי-קדושים

ביד איש עתי (טז, כא)

המוכן לכך מיום אתמול (רש"י); די מזמן מן אשתקד (ת"י)

אומר הגאון המקובל רבי לוי-יצחק שניאורסון:

תמול (עם ארבע אותיות התיבה) בגימטרייה ת"פ (480), כמספר עתי.

יד איש עתי בגימטרייה תת"ה (805), כמספר אשתקד.

(ליקוטי לוי-יצחק לזוהר ב, עמי שב)

ובא אהרון אל אהל מועד (טז, כג)

להוציא את הכף ואת המחטה שהקטיר בה הקטורת לפני ולפנים (רש"י)

באחד מביקוריו של החסיד הנודע רבי הילל מפאריטש בליובאוויטש, ראה אותו אחד מצעירי החסידים כשהוא הולך מבית-הכנסת לאכסנייתו, בידו תיק הטלית והתפילין (שבו היו גם ספרי קבלה) והוא משרך את רגליו בקושי בבוץ העמוק.

ניגש הצעיר אל רבי הלל והתנדב לשאת את הטלית ותפילין שלו לאכסנייתו. רבי הלל סירב, וטעמו עמו:

לכוהן הגדול היתה טבילה מיוחדת וביאה מיוחדת לקודש-הקודשים רק בשביל להוציא את הכף ואת המחטה. הרי שגם לקיחת הכלים לאחר העבודה, חשובה עבודה. נמצאנו למדים אפוא, שגם לקיחת הטלית והתפילין מבית-הכנסת לאחר התפילה, עבודה היא. לא אסכים לוותר עליה.

(מפי השמועה)

כי ביום הזה יכפר עליכם (טז, ל)

מה אגוז אם נופל לתוך הטינופת מדיחו, והוא יפה לאכילה, כך ישראל מתלכלכים בעוונות כל ימות השנה, בא יום-הכיפורים ומכפר עליהם (שהש"ר פ"ו)

כשם שאין הלכלוך והטינופת נוגעים אלא בקליפת האגוז בלבד, ולא בפנימיותו, ולכן מדיחו ודיו, כך אין החטא פוגם אלא בחיצוניות הנשמה, לא בפנימיותה ועצמותה, ועל-ידי הסרת הלכלוך החיצוני היא חוזרת לקדמותה.

זהו שאמרו בזוהר (ח"ג ערה) "רשע – עוונותיו חקוקים לו על עצמותיו": "על עצמותיו" דייקא, כי אין הפגם נוגע בעצמותו ממש.

(אור-התורה – ויקרא, עמי שז)

כי נפש הבשר בדם היא (יז, יא)

"נפש הבשר" – היינו הנפש הבהמית.

"כדם היא" – נפש זו מלוכשת בדם האדם להחיות את הגוף.

(תניא פרק א)

ממעייני החסידות

וחי בהם (יח,ה)

על האדם לזכך את גופו על-ידי עסק המצוות עד שיהיה "חי". וכמו חנוך ואליהו שגם גופם הגשמי עלה השמימה.

(כתר-שם-טוב, עמ' נג)

לא תשנא את אחיך בלבבך, הוכח תוכיח את עמיתך (יט,ז)

הרי שרק מי שמקיים כראוי "לא תשנא" יכול לקיים כנדרש "הוכח תוכיח".

(היום-יום, עמ' נז)

לא תשנא את אחיך בלבבך, הוכח תוכיח את עמיתך ולא תישא עליו חטא

(יט,ז)

לא תלבין את פניו ברבים (רש"י)

"לא תשנא את אחיך בלבבך" – לא זו בלבד שאסור לך לשנוא את חברך, עליך אף לדאוג לכך שחברך לא ישנא אותך. שכן, יש להניח שהוא שונא אותך משום שראה בך דברים שלפי דעתו יש בהם דופי, ולכן

"הוכח תוכיח את עמיתך" – מחובתך להוכיח לעמיתך את צדקת מעשיך, וכך תסלק את השנאה מליבו.

"ולא תישא עליו חטא" – כשתעשה זאת, שוב לא יישא חברך חטא בגללך.

"לא תלבין את פניו ברבים" – ואף שבטוח אתה בצדקת דרכך, וכוונתך אינה אלא להציל את חברך מעוון שנאת-ישראל, אסור לך להשמיע לו דברים קשים ולהלבין את פניו.

(כתר-שם-טוב (הוספות) סימן יז)

ואהבת לרעך כמוך (יט,יח)

הרב המגיד ממזריטש אמר פעם לתלמידו, הרב הקדוש רבי אלימלך מליזנסק:
שמע מה שמכריזים במתיבתא דרקיעא – שיש לאהוב רשע גמור באותה אהבה שאוהבים צדיק גמור!

(ספר-השיחות ת"ש, עמ' 117)

* * *

כ"ק אדמו"ר הרי"צ נהג לקרב כל אדם מישראל, אפילו יהודי שעליו נפסק בשולחן-ערוך (חושן-משפט סימן תכה) שלגביו לא חל הדין של "לא תעמוד על דם רעך".

וטעמו ונימוקו עמו:

ארבעה חלקים הם בשולחן-ערוך, ו'חושן משפט' הוא החלק הרביעי. ב'חושן משפט' עצמו יש יותר מארבע-מאות סימנים, ואילו פרטי הדינים הנ"ל מופיעים בסימנים האחרונים שבו. כשילמדו ויקיימו את כל דיני השולחן-ערוך, מתחילת 'אורח-חיים' עד לסימנים אלו, אר-או יהיה מקום לעסוק גם בדינים אלו...

(ליקוטי שיחות, כרך א, עמ' 134)

תפילה באריכות ובציבור

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג



נאמן ביתו של כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, החסיד ר' נחמן מריאשין ז"ל, שנהג להתפלל באריכות, אחרי תפילת הציבור שבמקום מגוריו, שאל אותו כיצד יצא ידי חובת תפילה בציבור!

המענה היה: "עוד מימים מקדם¹ סמכו על זה שמתפללים בשעה שהציבור מתפללים, אפילו [ציבור] שבעיירות אחרות², ובפרט עתה יכולים לסמוך על זה³, ובשום אופן אין למהר חס ושלום משום זה בתפילה⁴, וצריכים להשתדל⁵ להתפלל⁶ [=בכוונה, באריכות⁷], וה' יתברך עוזר לו כו'..."

(* בלשון האג"ק שנעתיקו כאן נוספה (רק) פתיחת ראשייתיות וקיצורים, פיסוק מלא, והסברים במוסגר או בהערות. ההדגשות כולן שלי.)

1) מלשון המענה משמע, שאי-יכולתו להתפלל בציבור הפריעה לשואל ביותר, עד שנוצר אצלו ספק. אולי כדאי לו למהר יותר בתפילתו, כדי להספיק להתפלל עמהם. וזה נובע כנראה מהדין שתפילה בציבור היא חובה ולא רק הנהגה טובה, כלשון השו"ע ושו"ע רבנו – "ישתדל⁸ וימצוה לרוץ"⁹ (בשוע"ר סי' צ ס"י. ראה אג"ק ח"י"ח עמ' תנו – ישע"י הלכה ומנהג או"ח ח"א ס"י"א צח), ובלשון האחרונים "המצוה היותר גדולה" ו"חיוב גמור" (ראה איש"ישראל ר"פ ח, וש"י. תפילה: כהלכתה עמ' כ"כט). וראה דברי הרבי לאחד המשפיעים ביחידות על חשיבותה וחיובה ביותר, וצער על הזלזול בה בין אנ"ש, בסי' היכל-מנחם ח"א עמ' ר"ז.

2) אג"ק שלו ח"ד עמ' צג. התאריך המשוער מופיע בהערת המו"ל "טבת תרס"ה".

3) מדורות קודמים. אולי מראשית ימי חסידות חב"ד, או אף מראשית ימי החסידות הכללית.

4) בשו"ע אדמו"ר הזקן (סי' צ ס"י) נפסק, שמי שאנוס ואינו יכול לבוא לבית-הכנסת וגם אינו יכול לאסוף עשרה אליו, ייש לו לכוון להתפלל בשעה שהציבור מתפלל בבית-הכנסת שהיא עת רצון... והוא הדין בני אדם יודים ביישובים ואין להם מניין – יש להם להתפלל שחרית ומנחה בשעה שקהילות ישראל מתפללין¹⁰. ובלקט-הקמח החדש (שם ס"ק נח) כי שאם יש כמה עיירות סביב ליישובו ואין זמן תפילתן שווה, יכול לברור לעצמו איזו עיר שרוצה.

5) אולי מפני שבתקופתו (בניגוד לדורות שלפניו) רווח יותר המנהג בקהילות חסידיות שונות להתפלל באיחור.

6) מעיקרא דדינא, פירש הפרישה (קא, ז), בירושלמי (ברכות פ"ד ה"א) והובא הלכה בשו"ע אדמו"ר (שם ס"ג, וראה בתהילה-לדוד שם ס"ק ב עוד ראיה לזה. ועד"ו פסק השערי-תשובה סי' נב ס"ק א. וכבר פסק עד"ו הרדב"ז בשו"ת ח"ג סי' תעב [במהדורות אחרות סי' תתק"ד]), ש"אם אינו יכול לכוון בלחש בבית הכנסת, ילך ויתפלל בביתו בקול". אלא שהיו פוסקים שאינם חסידים שחששו שמא אם יתירו זאת – יזלזלו בתפילה בציבור, באמתלא שמתפללים בכוונה (ביאור הלכה שם ס"ב בשם הפרמ"ג. ועד"ו בשו"ת אגרות-משה (או"ח ח"ג סי' ז), שסייג היתר להתפלל ביחיד – רק אם בציבור אינו יכול לכוון אפילו הכוונה המוכרחת לצאת, כי תפילה בציבור היא חיוב, ומי יאמר שיכוון בביתו, עיי"ש. ומאידך (באו"ח ח"ה סי' ו), כשנשאל מה עדיף לתלמידים, שיתפללו בציבור עם בעלי-בתים שחוטפים התפילה או ביחידות בבית-הספר, העדיף את התפילה בביה"ס (אם-כי כאן מוזכר גם הטעם כדי שלא לחנוכס ליחסיפה). כ"ז הובא בסי' איש"ישראל פ"ח העי' ז ופ"י"ב הערה נג, ועיין בפנים הספרים). ומובן שאצל חסידים המתפללים במתינות, שאצלם התפילה בכוונה היא עיקר גדול ליראת-שמים, ואין חכם כבעל הניסיון, פסקו להלכה-למעשה שהתפילה בכוונה חשובה יותר.

7) כהלשון הנוכח (נסמן בהערה 1) על תפילה בציבור, וכנ"ל בקל-זחומר ממנה.

8) כי רק זה נקרא יתפילה אליבא דאמת.

בירור ענייני הלכה ומנהג

ב

בנו, כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ג, השיב בנדון⁹:

"הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע פסקו להלכה לאלו ששאלו בעניין תפילה בציבור, דאיך יקיימו שניהם – לעסוק בעבודה שכלב באריכות התפילה, ולהתפלל בציבור? ענו להם כי פירוש 'תפילה בציבור'¹⁰ – "בשעה שהציבור מתפללים". וסידרו להם, כי ישמעו כל התפילה קדישים¹¹, ברכו, קדושה, קריאת התורה, והקדישים דתפילת הציבור, ואחר-כך להתפלל במתינות, איש איש כפי השגת יד שכלו בהעבודה שכלב".

ג

והמשיך בזה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו:

א) במענה¹² על מכתבו... בו מבאר סדר היומי שלו, ומסיים בשאלה, כי מפני רגילותו להתפלל לאט לאט, הנה חסר אצלו עניין התפילה בציבור, ולפעמים גם זמן התפילה:

מענה: ידוע בזה הנהגת החסידים, ולפעמים תכופות – היה זה על-פי הוראת נשיאינו רבותינו הקדושים, אשר בעניין תפילה בציבור נהגו בשמיעת ברכו, קדושה¹³ (וקריאת התורה) בהמניין, ואחר-כך התפללו במתינות ולפעמים גם באריכות, והרי ידוע גם-כן הפירוש המובא בקובץ 'התמים'¹⁴ בשם האוורוטשער [=הרה"ק ר' יוסף יצחק מאוורוטש] בן האדמו"ר הצמח-צדק,

9) אגיק שלו ח"ג עמ' קמב, מיום י"ב תשרי תרצ"ה. נעתק גם בסי' המאמרים תשי"ט עמ' 99.
10) היינו במצב זה – כאשר הכוונה חשובה יותר מ"תפילה בציבור" ממש כנ"ל, די בהגדרה זו בלבד כדי לקיים את העניין ד"בציבור".

ולהעיר שכל האמור הוא ע"פ גלה, וע"פ חסידות ישנו גם הפירוש הידוע בזה, שצובר כל כוחות הנפש ומתפלל עמהם, כמובא להלן ע"י ציון 14, ובליקוטי-שיחות ח"ב עמ' 477.

11) במקורות שבהערה 9 אין פסיק בין התיבות "התפילה" ו"קדישים", וכנראה כן הוא בכ"ק. ולכן מסתבר (על-פי לשון הדיבור באדיש, כאילו יש מקר-מחבר ביניהן) שכוונתו ל"קדישים-של-תפילה", דהיינו קדיש דרבנן שלפני יהודי (שאמירתו היא הנושא הנדון במכתב זה של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, ונתבארה בו חשיבותו כהכנה לתפילה ע"י קישור תפילתנו לתפילת כל ישראל, עיי"ש), חציקדיש שלפני ברכו (שהוא הכנה לברכות ק"ש וק"ש), חציקדיש שאחרי חזרת השי"ץ וקדיש-תקבל שאחרי וברא לציון (שני האחרונים שייכים לתפילת שמונה-עשרה ממש, כמבואר בשו"ע רבנו סי' נה ס"ד).

12) והקדישים דתפילת הציבור" שמזכיר בהמשך, הם כל שאר הקדישים הנאמרים ע"י אבלים וכדומה (אף שהם אינם מדינא כמ"ש בשו"ע רבנו סי' קט ס"א, זהו מצד מנהג ישראל לשמוע יותר מזו קדישים ביום, ראה שו"ע אדמוה"ז סי' נה סו"ס א ובאג"ק י' עמ' ג – ישערי ה"ל ומנהגו או"ח ח"א סי' עט ס"ג). ולפי זה לא נזכרה כאן חזרת השי"ץ (ובפרט ימודים דרבנן, כי הרי מפרט רק יקדושה). ולהעיר בשו"ע רבנו סי' קט ס"ד פסק שאיש"ר ויקדושה חשובים ממנו. וראה בסי' הפסק' בתפילה פ"ב הערה 11, שלא מציינו שימודים דרבנן הוא בכלל ידבר שבקדושה, אלא בכלל "שאר דברים החמומים", שרק כשומעים ימודים מהשי"ץ אז צריך לענות אותו, עיי"ש).

מאידך, בספר-המנהגים עמ' 8, שם נעתק קטע זה כולו, הוסיפו פסיק בין התיבות הללו. באופן זה יש כפילות בקשר לקדישים, וגם משמע שצריך לשמוע את כל התפילה (חזרת השי"ץ?), וצ"ע.

12) אגיק ח"ד עמ' תעה – ישערי ה"ל ומנהגו או"ח ח"א עמ' קז"ח.

13) צ"ע שכאן, בניגוד למכתב הקודם, אינו מזכיר 'קדישים' כלל. ואולי נשמטה כאן תיבת 'קדיש'.

14) כסלו תרצ"ו עמ' מה (במהדורת צילום כפר-ח"ד תשל"ה, במיפור הכללי – ע"א או 139).

בירור ענייני הלכה ומנהג

שתפילה בציבור עניינה שמקבץ ומאחד את כל הכוחות, עשר כוחות נפשו, בעניין התפילה...

(ב) ובשאלתו¹⁵ שעל-ידי שהורגל להאריך בתפילתו אינו שומע קדושה מהש"ץ. ושואל אם ינהג במנהגו זה, או שיקצר בתפילתו בכדי לשמוע קדושה.

הנה מובן – על-פי היסוד אשר הכוונה היא העיקר בתפילה, עד שישנה גם כוונה כללית כזו שבלעדה התפילה בטלה¹⁶ – שאין לקצר בהתבוננות בתפילה ובהאריכות בה, אפילו בשביל לשמוע קדושה¹⁷, והוא גם-כן מובן מפסק הצמח-צדק בשו"ת שלו – נדפסה בשער המילואים סימן י"א¹⁸ – עיי"ש ובספרים שמזכיר.

15) אג"ק ח"א עמ' קעו – ישערי ה' ומנהגי שם עמ' קז.
16) הערת הרבי: "ראה רמב"ם ה' תפילה פ"ד הי"ז. שו"ע לאדמוה"ז סי' צח סו"ס ב. קונטרס-אחרון בתניא (קנד, ב). חידושי ר' חיים הלוי לרמב"ם שם"י. בשולי הגיליון בישערי הלכה ומנהגי ציינו לעיל עמ' קה, שם (אג"ק ח"א עמ' שלב) מאשר הרבי שאמר לאיזה אנשים בענין גודל הכוונה בתפילה, והביא את דברי הגרי"ח הללו שכתב שבהעדר הכוונה הרי הוא כאילו דילג מילים אלו [וביתר שאת – בשיחה (ליקוטי-שיחות כרך כב עמ' 117) הנדפסת שם עמ' קד, ובהערה 9 שם] אבל ספק אם גם הגרי"ח פסק כן למעשה, וכיון שלא הובא דין זה בשו"ע ואחרונים וכן לא בשו"ע רבנו הזקן, וודאי שאין לעשות כך למעשה, עיי"ש.

17) וראה בביאור-הלכה (סי' קט ס"א ד"ה לקדושה) שהביא בשם הפרמ"ג (משבצות ס"ק א ד"ה דע) סולס-חשיבות (עכ"פ לענין השומע אותן במקביל מכמה מניינים): א. קדיש. ב. קדושה. ג. מודים. ד. ברכו, עיי"ש.
18) במהדורת תשנ"ד: או"ח סי' קיג. שם מדבר על עדיפות מצווה קלה שכבר חלה (על הניסים) על-פני מצווה חמורה שעתידיה לבוא (קדושה ומודים). והנה לדעת המ"א (קט ס"ק ב) ואדמוה"ז (שם סו"ס ד) תפילה בציבור עדיפה מקדיש (וכש"כ מקדושה ומודים), ונתבאר לעיל שתפלה בכוונה עדיפה אף ממנה, ובפרט במצב השאלה שכבר עוסק בתפילה, שפטור מעניית קדושה ומודים.

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת-קודש

פרשת אחרי-קדושים

ח' באייר

הפטרה: "הלוא כבני כושיים" (עמוס ט, ז-טו)².

פרקי-אבות – פרק ג.

יום שני

י' באייר

תענית שני³ קמא.

יום חמישי

י"ג באייר – תענית חמישי

יום השנה לפטירת הו"ח אי"א נו"נ ובעל מידות ר' ישראל-אריה-לייב שניאורסאהן ע"ה (תרס"ט-תשי"ב), אחיו של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו⁴.

* "ידוע החילוק בין יום-טוב לשבת – שיום-טוב עניינו שמחה, מה-שאינ-כן שבת, אף שיש בו עניין השמחה, מכל-מקום, עיקר עניינו הוא תענוג (שלמעלה משמחה), ואילו השמחה היא בהעלם, ומשלימים אותה בעבודה דימות-החול. אמנם כל זה הוא בנוגע לשבתות כל השנה כולה, מה-שאינ-כן בשבתות דימי הספירה, כיוון שבימות-החול ישנם הגבלות בנוגע לעניין השמחה, ובמילא אי-אפשר להשלים השמחה דשבת בימות-החול, צריכה להיות התגלות השמחה בשבת גופא, ולא עוד אלא שהשמחה דשבת צריכה להיות באופן של הוספה, כדי שגם בימות החול דהספירה (שיש בהם הגבלות בנוגע לשמחה) יומשך עניין השמחה בהעלם על-כל-פנים..."¹.

* לעניין קריאת ההפטרות באמירת שמו"ת – ראה בסוף הערה 2.

ז"א גם את "הלדרוש אותי" (כמנהגו בכל הפרשיות המחוברות), אף שלפ"ד האגודה הני"ל הפטרת 'אחרי מתאימה לשתי הפרשיות. וע"ע.

3) במדינות אשכנז נהגו להתענות בימי שני וחמישי ושני שאחרי פסח וסוכות, לפי שחוששין שמה מתוך משתה ושמתח המועד באו לידי עבירה, וממתנייס עד שייצאו חודשי ניסן ותשרי (טשו"ע ושו"ע-אדמו"ה ס"י תצב).

בימינו אלה אין נוהגין בתענית בה"ב, גם (ואדרבה – בעיקר) בחוגי החסידים [למרות שכי"ק אדמו"ר בעצמו היה מתענה בהם, ובחודש אייר תשמ"ח אף אמר בהם ידברי כיבושין, שמהם נלקחו הדברים הללו]. כמובן, הנהגים להתענות [שהרבי נמנה עליהם, כאמור] – ימישיכו במנהגם הטוב, ואין להתיר להם אלא לצורך, כמו בשל חולשת בריאות הגוף, אך חובת הכל היא להוסיף ביימי רצון' אלו [בכל ענייני תורה ומצוות, כיוון שהם ימי רצון] בקו השמחה בגלוי, ב"פיקודי ה' ישרים, משמחי לבי" – התוועדות' תשמ"ח ח"ג עמ' 258.

4) לוח כולל-חב"ד. וראה קובץ י"ג אייר (קה"ת תשנ"ב).

1) יתורת מנחם – התוועדות' (ה) תשי"ב ח"ב עמ' 171. וראה עדי"ו (וביתר שאת) בנוגע לשבתות שבימי בין-המצרים (לקוטי-שיחות ח"ד עמ' 1091, 'שערי הלכה ומנהגי או"ח ח"ב ס"י רכז).

2) לוח כולל-חב"ד, משו"ע אדמו"ה (רפד, יג) כמנהג האשכנזים, שלא כרוב הפרשיות המחוברות בהן מפטירים בהפטרת הפרשה השנייה, ומקורו ממרדכי (פ"ד דמגילה ס"י תתלא). שם משמע הטעם משום שמעדיפים שלא להפטיר בהפטרת קדושים, "התשפוט", שיש בה מתועבות ירושלים [וכבר העירו, שטעם זה אינו אלא להאשכנזים המפטירין אותה כשפי' קדושים נפרדת, משא"כ הספרדים שמפטירין אז "הלדרוש", מפטירין אותה גם בפי' אחו"ק. וכיוון שמנהגו בפי' נפרדות כמותם, צ"ע מדוע אין נוהגים כמותם גם במחוברות]. ובסי' אגודה (שם, אות מז) כתב הטעם, מפני שבהפטרת 'אחרי יש מעין שתי הפרשיות (הובא בלבוש ס"י תצג ומחצית-השקל שם). וראה בארוכה בסי' 'בין פסח לשבעות' פ"ד הע' מז.

למעשה נפוץ לקרוא בקריאת שמו"ת את שתי ההפטרות,

לוח השבוע

במנחה אומרים תחנון⁵.

יום שישי

י"ד באייר – פסח־שני

אין אומרים תחנון⁶.

"אין עתה היכולת והאפשרות לשנות

(ולבנות) כפי הדרוש להקרבת קרבן פסח וכו'
– ולכן גם אין מקום שלא להיות בערב פסח
או ב"ד באייר קרוב לירושלים ת"ו"⁷.
מנהגנו לאכול מצה בסעודת היום בפסח־
שני⁸.

ח"יב סי ריג. בראשונה, בשיחות אחרון־של־פסח תשכ"ח אמר הרבי, שיש להימנע ולא להיות ביום י"ד באייר בתוך ט"ו מיל סמוך לירושלים. וזאת אף שעדיין צ"ע בנושא, ובמיוחד שרבו האוסרין להקריב פסח בזמן הזה – כיוון שלדעת ה"ח [או רבנו יחיאל] מפריס ישנו החיוב דפסח גם עכשיו, ובפרט שלדעת רבי (שהרמב"ם פסק הלכה כמותו) פסח־שני הוא ריגל בפני עצמו וחיביבין עליו כרת. אך לאחר שהשתנה המצב, עקב כך שמאז הניצחון בששת הימים מחזרים ללא הרף אחרי הגויים למסור להם הכול וכו', נשתנה הדין כאמור בפנים.

הקושיות שכתב הגרש"י זווין ז"ל לרבי על פסקו הראשון, נדפסו בהוספות לסי' יחידושים וביאורים בשי"ס ח"א עמ' שמו, והתשובות עליהן נדפסו שם בפנים סי' ט, וכן בסי' ישערי הלכה ומנהגי או"ח ח"יב סי' ריב, ובכ"מ. (8 הרבי הביא מסי' דרכי חיים ושלום, שאף שאכילת פסח־שני היתה בליל ט"ו, מכל־מקום ההקברה היתה ביום והעיקר הוא ההתחלה, לכן אוכלים מצה ביום י"ד – אג"ק ח"יב עמ' שכו. עם זאת, ניתן לקיים את המנהג גם בליל ט"ו באייר, וכך נהג הרבי ברוב השנים (הרה"ח רי"ל שי' גרונר).

צילום מצבתו בימי חב"ד' ביום זה. ראה אודותיו בסי' תולדות לוי־יצחק' (הוצאת קה"ת, כפר־חב"ד. מהדורה רביעית, תשנ"ה, פרק טו). נפטר בליברפול שבאנגליה. ע"פ בקשת כ"ק אדמו"ר הועלה ארונו לארה"ק, ונטמן בחלקת חב"ד בעיה"ק צפת (ימי חב"ד").

(5) סידור אדמוה"ז, לפני "למנצח... יענד".

(6) סידור אדמוה"ז שם. וכתב הרבי: "ובזה חידוש גדול (וצע"ג ליישוב): עיקר ענין פסח־שני צריך להיות (לכאורה, על־דרך פסח ראשון) **בליל ט"ו**, ואפילו הקרבתו הוא לאחר התמיד (מנחה) – ולכן מוסיף (=מחדש) שם "שהוא י"ד באייר" – 'התועודיות' תשד"מ ח"יב עמ' 1056.

במוצאי היום, כיוון שהוא הזמן דאכילת הפסח, שלא בא מתחילתו אלא לאכילה – נוטה הרבי לומר שאז יש לנהוג בקריאת־שמע שעל המיטה כבמוצאי שבת ולא לומר תחנון עד חצות הלילה (אבל במוצאי ראש־חודש וכדומה, אין סיבה מספקת כל־כך שלא לומר תחנון, מכיוון שאז מתחיל כבר יום ב' בחודש – התועודיות תשמ"ג ח"ג עמ' 1414, בלתי מוגה. וראה הדעות בזה בכף־החיים סי' קלא סי"ק (ד).

(7) מכתב מ"יג באייר תשל"ה, ישערי הלכה ומנהגי או"ח

לזכות

האחים התמימים הדגולים לבית

דייטש

הרה"ח ר' זלמן־יודא, ר' יוסף־יצחק, ר' אברהם־משה

וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו